

Miljödepartementet
Dnr M2021/00950

Yttrande IKEA Sverige

Äga avfall – en del av den cirkulära ekonomin (SOU 2021:24)

IKEA tackar för möjligheten att yttra sig gällande betänkandet "*Äga avfall – en del av den cirkulära ekonomin*" (SOU 2021:24). Vi har stor respekt för uppdragets omfattning och komplexitet och uppskattar utredningens fokus på ökad förståelse och samverkan mellan olika intressen.

IKEA välkomnar utredningens förslag om att införa ett frivalssystem som skulle ge oss och andra verksamheter ökade möjligheter att ta hand om vårt kommunala avfall. IKEA vill understryka vikten av att förslaget inte skjuts på framtiden utan implementeras på ett sådant sätt att det möjliggör den viktiga omställningen till en cirkulär ekonomi.

Cirkulär och klimatpositiv till 2030

IKEAs vision är att skapa en bättre vardag för de många människorna. Det inkluderar även att ha en positiv påverkan på människor och miljö, samt inspirera och möjliggöra för över 1 miljard människor att leva ett mer hållbart liv inom planetens gränser.

IKEA har som mål att vår globala verksamhet ska vara cirkulär och klimatpositiv till 2030. Det innebär att bli cirkulär i alla aspekter: från produktutveckling, inköp av material, utveckling av leverantörskedja och logistik, kundmötet, samt inte minst avfallshantering. Vi arbetar träget med att hitta innovativa sätt att förlänga livslängden för produkter och material, och vi har åtagit oss att enbart använda förnyelsebara eller återvunna material till 2030. Vi har kommit en bit på väg mot vårt mål, men för att komma hela vägen behöver vi träffsäker och funktionell lagstiftning på plats.

Avfall, en resurs

På IKEA ser vi avfall som en resurs. Vi anser dock att dagens avfallslagstiftning inte reflekterar eller uppmuntrar ett sådant synsätt i tillräcklig utsträckning. EU:s handlingsplan för cirkulär ekonomi och reformeringen av avfallsdirektivet stakar ut en ny väg för synen på resurser och avfall, vilket är positivt. Men nu behöver vi i Sverige ett politiskt ramverk för avfall som möjliggör och bidrar till att skapa en livskraftig marknad för sekundära materia. Detta är viktigt för att den cirkulära ekonomin ska få fart.

IKEA har flera idéer på hur vi kan främja cirkulära lösningar för den del av vårt kommunala avfall som kan nyttiggöras som restmaterial, men som idag tas om hand av kommunerna. Idag går hälften av allt kommunalt avfall till energi-återvinning, trots att mycket av det hade gått att sortera ut och återvinna. Vi välkomnar därför utredningens ambition och förslag om ett frival. Ett frivalsystem skulle möjliggöra för oss att hantera avfall och restmaterial på ett mer innovativt och resurseffektivt sätt, samt skapa bättre förutsättningar för att uppnå en cirkulär ekonomi.

Redan idag har vi ett väl fungerade system för vårt verksamhetsavfall och upphandlar en nationell samarbetspartner. Detta är inte enbart tids- och kostnadseffektivt utan möjliggör även att vi kan ställa krav och har insyn i högre grad än med vårt kommunala avfall. De flesta kommuner kan idag inte erbjuda statistik och uppföljning av avfallsflödena på kundnivå på samma sätt som den samarbetspartner som hanterar vårt verksamhetsavfall. Mätbarhet och spårbarhet är centralt för att utveckla cirkulära affärsmodeller och ger såväl möjlighet som incitament att tillsammans ansvarsfullt arbeta för att utveckla avfallshanteringen.

Sverige är idag det enda landet i Norden med ett kommunalt monopol på delar av en verksamhets avfall. I övriga nordiska länder ser vi de positiva effekter som nämnts av att ha *en* avfallsleverantör som tar hand om *allt* vårt avfall. Äganderätten till det avfall som vår verksamhet producerar är en nyckelfråga i vårt arbete med cirkulära material- och produktflöden. På IKEA har vi viljan och förmågan att ta hand om en större del av vårt eget avfall, utveckla vår verksamhet för att bli mer hållbar och tillsammans med våra samarbetspartners utveckla nya cirkulära affärsmodeller.

På IKEA strävar vi efter att ingenting ska ses som ett regelrätt avfall. Detta utmanar oss att tänka nytt och att utveckla idéer som tack vare möjligheten att ta hand om vårt eget verksamhetsavfall ger upphov till innovation. Idag material-

återvinner vi till exempel plastfilmen, som vi har runt våra emballage vid transporter, och gör det till blomsprutor. Av restmaterialet från produktionen av sängkläder tillverkar vi trasmattor. Det gäller att ta vara på allt som tidigare klassades som avfall, och istället se det som en resurs som kan användas i produktionskedjan.

Liknande innovativa idéer finns för vårt kommunala avfall, men dagens lagstiftning hindrar oss från att utveckla dem till verklighet. Till exempel finns idéer på att odla egna grönsaker med hjälp av vårt matavfall, för att sedan använda i vår matlagning och på så sätt skapa ett eget kretslopp. Även fritureolja skulle vi kunna göra nya produkter av. Tillsammans med en extern aktör har vi utvärderat möjligheten att tillverka såpa av oljan, för att använda vid städning.

Ett frivalssystem i enlighet med utredningens förslag skulle ge oss möjlighet att ta ett ökat ansvar för vårt avfall, effektivisera avfallshanteringen i alla våra varuhus och underlätta materialåtervinning. Vi bedömer att det skulle främja nya innovativa cirkulära materialflöden och bidra till att avfall alltmer ses som en resurs.

Närmare synpunkter på förslaget

IKEA delar utredningens slutsats att ett frival för det kommunala avfallet är att föredra framför en dispensmodell. Enligt IKEA skulle förslaget om dispens inte ge lika stor effekt och riskera vara mer administrativt betungande för såväl verksamheter som kommuner. Risken finns också att kommuner skulle göra olika tolkningar och bedömningar, vilket skulle leda till att det långsiktiga och nationella perspektivet går förlorat för stora verksamheter som finns i flera kommuner. Enstaka kommuners godkännande av ett frival skulle bli avstickare istället för en samlad cirkulär strategi, därför bör frivalet kunna ske samlat och centralt för flera enheter för att få önskat genomslag.

Syftet med att förändra regelverket bör vara att öka återvinningen och det cirkulära resursutnyttjandet av avfall samtidigt som innovativa, cirkulära lösningar stimuleras. Det föreslagna frivalssystemet bör därmed vara konstruerat på ett sådant sätt att det innebär en ökad möjlighet för verksamheter att ansvarsfullt hantera sina avfallsströmmar jämfört med rådande läge. Om en kommande förändring i det kommunala avfallsmonopolet utfaller på ett sådant sätt att det innebär en sämre situation för verksamheter, riskeras våra, såväl som politikens, högt uppsatta klimatmål. Vi önskar därmed komplettera rådande förslag för att det ska nå sin fulla potential.

IKEA anser att;

- frivalsanmälan bör kunna ske samlat och centralt för flera enheter
 - för större verksamheter som verkar nationellt vore det rationellt och betydligt effektivare att ansöka centralt än i varje enskild kommun eftersom planering och optimering då skulle underlättas
 - effektiv tillsyn, nationella riktlinjer och digitala lösningar är en förutsättning för effektivitet och genomförande, samt möjliggör för verksamhetsutövare att ställa höga krav på leverantörer
- det bör finnas möjlighet att söka om frival för en fraktion eller alla fraktionerna av en verksamhets avfall
 - genom att exempelvis återvinna ett visst material eller en viss restprodukt skulle innovation och nya affärsmodeller gynnas.
- frivalet bör utformas så att det möjliggör att så många verksamhetsutövare/avfallsproducenter som kan och vill har möjlighet att ansöka
 - att begränsa möjligheten att ansöka om frival till enbart den som är avgiftsskyldig enligt renhållningstaxan skapar hinder för de verksamheter som hyr sina lokaler
 - en verksamhet med högre miljöambitioner än fastighetsägaren i fråga riskerar då begränsas i sina ambitioner, vilket skulle hämma effekten av frivalet.
- vad som är kommunalt avfallsansvar och vad som omfattas av frivalet måste vara helt tydligt i avfallslagstiftningen
 - Naturvårdsverkets nyligen presenterade vägledning, där begreppet kommunalt avfall vidgas, riskerar få negativa konsekvenser för verksamheter och framväxten av cirkulära materialflöden – *behovet av att frivalssystemet införs blir därmed än större.*

Det är tveklöst så att vi måste ställa om samhället och näringslivet för att möta de utmaningar vi står inför. IKEA vill vara drivande i att bygga en resurseffektiv och cirkulär ekonomi, men förändringen är bara möjlig om vi får möjlighet att arbeta med hela vår värdekedja och materialflöden i syfte att skapa cirkularitet. Ett frivalssystem är ett viktigt steg i det arbetet.

Jonas Carlehed
Hållbarhetschef IKEA Sverige
Jonas.carlehed@ingka.ikea.com
+46(0)708 35 10 97

Frida Lundgren
Samhällskontakter IKEA Sverige
Frida.lundgren@ingka.ikea.com
+46(0)701 43 55 20